

ABOUT THIS TEXT

The following text is in DRAFT format, and is likely to contain numerous errors. It is an excerpt from a new transcription of Yehoyesh's Yiddish translation of Tanakh. This edition has been prepared by a team of volunteers under the direction of Leonard Prager, Professor Emeritus at the University of Haifa.

Errors may be reported to Dr. Prager:

lparger@research.haifa.ac.il

or to Matt Fisher:

mjf@press.uchicago.edu

The current version of this text may be found at Di Velt fun Yidish:

<http://research.haifa.ac.il/~yiddish>

ספר רות

פרק א

1 און עס איז געווען אין די טעג וואָס די שופטים האָבן געהערשט, איז געווען אַ הונגער אין לאַנד. און אַ מאָן איז געגאַנגען פון בֵּית-לָחֶם-יְהוּדָה זיך אויפצוהאַלטן אין פעלד פון מואָב, ער מיט זײַן ווייב און זײַנע צוויי זין. און דער נאָמען פון דעם מאָן איז געווען אַלִּימֶלֶךְ, און דער נאָמען פון זײַן ווייב נְעֹמִי, און דער נאָמען פון זײַנע צוויי זין מַכְלוֹן און פְּלִיזָן – אַפְרָתָעֵר פון בֵּית-לָחֶם-יְהוּדָה. און זיי זײַנען געקומען אין פעלד פון מואָב, און זײַנען דאָרטן געווען.

איז געשטאַרבן אַלִּימֶלֶךְ, נְעֹמִיס מאָן, און זי איז איבערגעבליבן, מיט אירע צוויי זין. און זיי האָבן גענומען מואָבער ווייבער: דער נאָמען פון איינער איז געווען עָרְפָּה און דער נאָמען פון דער צווייטער רות. און זיי זײַנען דאָרטן געזעסן אַרום צען יאָר.

און זיי בײַדע, מַכְלוֹן און פְּלִיזָן, זײַנען געשטאַרבן, און די פרוי איז געבליבן

פֿאַרעלנדט פֿון אירע בייִדע קינדער און איר מאַן. און זי איז אויפגעשטאַנען מיט אירע שניר, און האָט זיך אומגעקערט פֿון פעלד פֿון מואָב, וואָרום זי האָט געהערט אין פעלד פֿון מואָב אַז גאָט האָט געדאַכט אָן זיין פֿאַלק, זיי צו געבן ברויט. און זי איז אַרויס פֿון דעם אָרט וואָס זי איז דאָרטן געווען, און אירע בייִדע שניר מיט איר, און זיי זיינען געגאַנגען אין וועג, פֿדי זיך אומצוקערן צום לאַנד יהודה.

האָט נְעמי געזאָגט צו אירע בייִדע שניר: גייט קערט אייך אום איטלעכע צו איר מוטערס הויז. זאָל גאָט טאָן מיט אייך חסד אַזוי ווי איר האָט געטאָן מיט די געשטאַרבענע און מיט מיר. זאָל אייך גאָט געבן איר זאָלט געפינען מנוכה איטלעכע אין הויז פֿון איר מאַן.

[ז 1166]

און זי האָט זיי געקושט; און זיי האָבן אויפגעהויבן זייער קול און האָבן געוויינט. און זיי האָבן צו איר געזאָגט: ניין, נייערט מיר וועלן מיט דיר זיך אומקערן צו דיין פֿאַלק. האָט נְעמי געזאָגט: קערט אייך אום, טעכטער מיינע, צוואַס זאָלט איר גיין מיט מיר? האָב איך דען נאָך זין אין מיין לייב, אַז זיי זאָלן אייך ווערן פֿאַר מאַנען? קערט אייך אום, טעכטער מיינע, גייט, וואָרום איך בין צו אַלט צו האָבן אַ מאַן; לאַמיד שוין זאָגן, איך האָב אַ האַפענונג, איך זאָל נאָך די נאַכט האָבן אַ מאַן, און זאָל אויך געבערן זין, וועט איר דען אויף זיי אויסקוקן ביז זיי וועלן גרויס ווערן? וועט איר צוליב זיי בלייבן זיצן ניט צו נעמען קיין מאַן? ניין, טעכטער מיינע! וואָרום מיר איז פיל ביטערער פֿון אייך, ווייל גאָטס האַנט איז אויסגעגאַנגען אויף מיר.

האָבן זיי אויפגעהויבן זייער קול און האָבן ווידער געוויינט. און עֶרפָה האָט זיך צעקושט מיט איר שוויגער,

אַבער רות האָט זיך באַהעפט אָן איר. האָט זי געזאָגט: זע, דיין שוועגערין האָט זיך אומגעקערט צו איר פֿאַלק און צו איר גאָט; קער זיך אום נאָך דיין שוועגערין. האָט רות געזאָגט: זאָלסט מיר ניט בעטן דיך צו פֿאַרלאָזן, זיך אומצוקערן פֿון הינטער דיר, וואָרום וויהיין דו וועסט גיין, וועל איך גיין, און וווּ דו וועסט נעכטיקן, וועל איך נעכטיקן; דיין פֿאַלק איז מיין פֿאַלק, און דיין גאָט איז מיין גאָט. וווּ דו וועסט שטאַרבן, וועל איך שטאַרבן, און דאָרטן וועל איך פֿאַרגאַבן ווערן. זאָל מיר גאָט טאָן אַזוי און נאָך מער! נאָר דער טויט וועט פֿאַנאַנדערשיידן צווישן מיר און צווישן דיר.

און זי האָט געזען, אַז זי האַלט זיך פעסט צו גיין מיט איר, און זי האָט אויפגעהערט זי אַפצורעדן. און זיי זיינען בייִדע געגאַנגען ביז זיי זיינען געקומען קיין בֵּית-לְחָם. און

עס איז געווען, ווי זיי זיינען אָנגעקומען קיין בֵּית-לָחֶם, אַזוי האָט די גאַנצע שטאָט געטומלט מיט זיי, און די ווייבער האָבן געזאָגט: איז דאָס נְעָמִי? האָט זי צו זיי געזאָגט: איר זאָלט מיך ניט רופן נְעָמִי, רופט מיך מָרָה, וואָרום דער אַלמאַכטיקער האָט מיר זייער פאַרביטערט. אַ פּולע בין איך אַרויסגעגאַנגען, און ליידיק האָט מיך גאָט אומגעקערט. נאָך וואָס רופט איר מיך נְעָמִי, אַז גאָט איז מיין קלעגער געוואָרן, און דער אַלמאַכטיקער האָט מיר שלעכטס געטאָן.

אַזוי האָט זיך אומגעקערט נְעָמִי, און איר שנוּר רות די מואָבערין מיט איר, די וואָס האָט זיך אומגעקערט פון דעם פעלד פון מואָב. און זיי זיינען אָנגעקומען אין בֵּית-לָחֶם אין אָנהייב גערשטנשניט.

פּרָק ב

1 און נְעָמִי האָט געהאַט איר מאַנס אַ קרוב, אַ ווי ילפאַרמעגלעכן מאַן פון אַלימְלָכִס משפּחה, וואָס זיין נאָמען איז געווען בּוֹעֶז.

און רות די מואָבערין האָט געזאָגט צו נְעָמִי: לאָמִיך גיין, איך בעט דיך, אין פעלד, און איך וועל אויפקלייבן זאַנגען הינטער דעם וואָס איך וועל געפינען לייטזעליקייט אין זיינע אויגן. האָט זי געזאָגט צו איר: גיי, מיין טאַכטער.

איז זי אַוועק, און איז געקומען און האָט געקליבן אין פעלד הינטער די שניטערס, און אויף איר טראָף האָט זיך

[ז 1167] געטראָפן דאָס שטיק פעלד פון בּוֹעֶז וואָס פון אַלימְלָכִס משפּחה. ערשט בּוֹעֶז איז אָנגעקומען פון בֵּית-לָחֶם, און האָט געזאָגט צו די שניטערס: גאָט מיט אייך! און זיי האָבן צו אים געזאָגט: בענטשן זאָל דיך גאָט! האָט בּוֹעֶז געזאָגט צו זיין יונג וואָס איז געשטאַנען איבער די שניטערס: וועמעס איז דידאָזיקע יונגע פרוי? האָט געענטפערט דער יונג וואָס איז געשטאַנען איבער די שניטערס, און האָט געזאָגט: דאָס איז אַ יונגע פרוי אַ מואָבערין, וואָס האָט זיך אומגעקערט מיט נְעָמִי פון דעם פעלד פון מואָב; און זי האָט געזאָגט: לאָמִיך קלייבן, איך בעט דיך, און אויפזאַמלען צווישן די גאַרבן הינטער די שניטערס; און זי איז געקומען און איז געשטאַנען פון זינט פרימאַרגן אַזש ביז אַצונד; דאָס בלייבן אירס אין דער היים איז בלויז געווען אַ וויילע. האָט בּוֹעֶז געזאָגט צו רות: פאַרוואָר, דו הערסט, מיין טאַכטער? זאָלסט ניט גיין קלייבן אין אַן אַנדער פעלד, און זאָלסט אויך ניט אַוועקגיין פון דאַנען; נאָר דאָ זאָלסטו זיך האַלטן מיט מייןע מיידלעך. די יונגע אויגן זאָלן זיין אויף דעם פעלד וואָס זיי

שניידן, און זאָלסט גיין הינטער זיי. פאַרוואָר, איך האָב באַפוילן די יונגען, דיך ניט אַנצורירן; און אַז דיר וועט דאָרשטן, זאָלסטו גיין צו די פלים, און טרינקען פון וואַנען די יונגען שעפן.

איז זי געפאלן אויף איר פנים, און האָט זיך געבוקט צו דער ערד, און האָט צו אים געזאָגט: פאַרוואָס האָב איך געפונען לייטזעליקייט אין דיינע אויגן, מיך צו דערקענען, אַז איך בין אַ פרעמדע? האָט בויעז געענטפערט און האָט צו איר געזאָגט: דערציילן איז מיר דערציילט געוואָרן אַלץ וואָס דו האָסט געטאָן מיט דייַן שוויגער נאָך דייַן מאַנס טויט, און אַז דו האָסט פאַרלאָזן דייַן פאָטער און דייַן מוטער, און דאָס לאַנד פון דייַן געבאָרנשאַפט, און ביסט געגאַנגען צו אַ פאָלק וואָס דו האָסט ניט געקענט פון נעכטן-איייערנעכטן. זאָל גאָט באַצאָלן דייַן טואונג, און דייַן שכר זאָל זיין פאַרפול פון יהוה דעם גאָט פון ישׂראל, וואָס דו ביסט געקומען זיך באַשיצן אונטער זיינע פליגלען. האָט זי געזאָגט: לאָמיר געפינען לייטזעליקייט אין דיינע אויגן, מיין האַר! ווייל דו האָסט מיך געטרייסט, און ווייל דו האָסט גערעדט צום האַרצן פון דייַן דינסט, און איך בין צומאָל ניט ווי איינע פון דיינע דינסטן. האָט בויעז צו איר געזאָגט: אין דער צייט פון עסן, גענען אַהער, און וועסט עסן פון דעם פרויט, און וועסט איינטונקען דייַן ביסן אין זייערס.

און זי איז געזעסן ביי דער זייט פון די שניטערס, און מע האָט איר דערלאָנגט געברענטע זאַנגען, און זי האָט געגעסן און איז זאָט געוואָרן, און האָט נאָך איבערגעלאָזן. און ווי זי איז אויפגעשטאַנען צו קלייבן, האָט בויעז באַפוילן זיינע יונגען, אַזוי צו זאָגן: אויך צווישן די גאַרפן זאָל זי קלייבן, און איר זאָלט זי ניט פאַרשעמען. און אויך אַרויסציען פון די פינטלעך זאָלט איר פאַר איר אַרויסציען, און איבערלאָזן, אַז זי זאָל אויפקלייבן; און איר זאָלט ניט אַנשריייען אויף איר.

און זי האָט געקליבן אין פעלד ביזן אָוונט, און זי האָט אויסגעקלאַפט וואָס זי האָט אַנגעקליבן, און עס איז געווען אַרום אַן אַיפּה גערשטן. און זי האָט עס גענומען און איז אַריינגעגאַנגען אין שטאָט. און איר שוויגער האָט געזען וואָס זי האָט אַנגעקליבן, אויך האָט זי אַרויסגענומען און איר געגעבן וואָס זי האָט איבערגעלאָזן נאָך איר זעט. [ז 1168] האָט איר שוויגער צו איר געזאָגט: ווו האָסטו געקליבן היינט, און ווו האָסטו געאַרבעט? געבענטשט זאָל זיין דער וואָס האָט זיך אומגעקוקט אויף דיר! האָט זי דערציילט איר שוויגער ביי וועמען זי האָט געאַרבעט, און זי האָט געזאָגט: דער נאָמען פון דעם מאַן וואָס איך האָב ביי אים היינט געאַרבעט, איז בויעז. האָט נָעמי געזאָגט צו איר שנור: געבענטשט זאָל ער זיין פון גאָט, וואָס האָט ניט פאַרלאָזן זיין חסד מיט די לעבעדיקע און מיט די טויטע! און נָעמי האָט צו איר געזאָגט: דער מאַן

איז אונדזערער אַ נאַנטער, ער איז פון אונדזערע אויסלייזער. האָט רות די מואָבערין געזאָגט: ער האָט מיר אויך אָנגעזאָגט: לעבן די יונגען וואָס ביי מיר זאָלסטו זיך האַלטן, ביז וואָנען זיי וועלן ענדיקן דעם גאַנצן שניט וואָס ביי מיר. האָט נְעמי געזאָגט צו רות איר שונור: עס איז גוט, מיין טאָכטער, אַז דו זאָלסט אַרויסגיין מיט זיינע מיידלעך, און מע זאָל דיך ניט אַנטרעפן אין אַן אַנדער פעלד.

און זי האָט זיך געהאַלטן אָן בוועזעס מיידלעך, צו קלייבן ביז צום סוף פון גערשטנשניט און ווייצשניט. און זי איז געזעסן ביי איר שוויגער.

פרק ג

1 און נְעמי איר שוויגער האָט צו איר געזאָגט: מיין טאָכטער, זאָל איך דיר ניט אויפזוכן אַן אָפרו וואָס זאָל גוט זיין פאַר דיר? און אַצונד, איז ניט בוועז אונדזערער אַ קרוב – דער וואָס דו ביסט געווען מיט זיינע מיידלעך? אָט ווינטשופלט ער די נאַכט דעם שייער גערשטן. זאָלסטו זיך אַרומוואַשן און באַזאַלבן, און אַנטאָן אויף דיר דייןע קליידער, און אַראָפּנידערן צום שייער; זאָלסטו זיך ניט לאָזן מערקן פון דעם מאַן, ביז ער האָט געענדיקט עסן און טרינקען. און עס וועט זיין ווי ער וועט זיך לייגן, אַזוי זאָלסטו מערקן דעם אָרט וואָס ער וועט זיך דאָרטן לייגן, און זאָלסטו צוקומען און אָפּדעקן זיין צופוסן, און זיך אַוועקלייגן; און ער וועט דיר זאָגן וואָס דו זאָלסט טאָן. האָט זי צו איר געזאָגט: אַלץ וואָס דו זאָגסט מיר וועל איך טאָן.

און זי האָט אַראָפּגענידערט צום שייער, און האָט געטאָן אַזוי ווי אַלץ וואָס איר שוויגער האָט איר געהייסן. און בוועז האָט געגעסן און געטרונקען, און זיין האַרץ איז געווען פריילעך, און ער איז געגאַנגען זיך לייגן אין עק פון דעם תבואה-הויפן. איז זי צוגעקומען שטילערהייט, און האָט אָפּגעדעקט זיין צופוסן, און האָט זיך געלייגט. און עס איז געווען אין האַלבע נאַכט, האָט דער מאַן אויפגעציטערט, און ער האָט זיך אויסגעדרייט, ערשט אַ פרוי ליגט אים צו פוסן. האָט ער געזאָגט: ווער ביסטו? האָט זי געזאָגט: איך בין רות דיין דינסט; און זאָלסט אויסשפרייטן דיין ברעג קלייד איבער דיין דינסט, וואָרום אַן אויסלייזער ביסטו. האָט ער געזאָגט: געבענטשט זאָלסטו זיין פון גאָט, מיין טאָכטער; דיין לעצטע גוטסקייט האָסטו נאָך שענער געטאָן פון דער ערשטער, ניט צו גיין נאָך די פּכורים, צי אַרים צי רייך. און אַצונד,

[ז 1169] מיין טאָכטער, זאָלסטו ניט מורא האַבן; אַלץ וואָס דו וועסט זאָגן, וועל איך דיר טאָן, וואָרום דער גאַנצער טויער פון מיין פאָלק ווייס אַז דו ביסט אַ וויילע פרוי. און אַצונד, יאָ אמת, אַז אַן אויסלייזער בין איך, אָבער פאַראַן אַן אויסלייזער נענטער

פון מיר. בלייב די נאכט, און עס וועט זיין אין דער פרי, אויב ער וועט דרך אויסלייזן, איז גוט, זאל ער אויסלייזן; אויב אָבער ער וועט דרך ניט וועלן אויסלייזן, וועל איך דרך אויסלייזן, אזוי ווי גאָט לעבט! ליג ביז אין דער פרי.

איז זי געלעגן ביי אים צופוסן ביז באַגינען, און זי איז אויפגעשטאַנען איידער איינער האָט געקענט דערקענען דעם אַנדערן; וואָרום ער האָט געזאָגט: עס זאל ניט דערוויסט ווערן אַז די פרוי איז געקומען אין שיינער.

און ער האָט געזאָגט: גיב אַהער דאָס טוך וואָס אויף דיר, און האַלט עס צו. האָט זי עס צוגעהאַלטן, און ער האָט אַריינגעמאַסטן זעקס מאָס גערשטן, און אַרויפגעטאָן אויף איר. און ער איז אַריינגעגאַנגען אין שטאַט.

און זי איז געקומען צו איר שוויגער, האָט זי געזאָגט: ווי איז דאָס מיט דיר, מיין טאָכטער? האָט זי איר דערציילט אַלץ וואָס דער מאַן האָט צו איר געטאָן. און זי האָט געזאָגט: די זעקס מאָס גערשטן האָט ער מיר געגעבן, ווייל ער האָט צו מיר געזאָגט: זאָלסט ניט קומען מיט ליידיקן צו דיין שוויגער. האָט זי געזאָגט: זיין, מיין טאָכטער, ביז וואָנען וועסט וויסן ווי די זאך וועט אויספאַלן, וואָרום דער מאַן וועט ניט רוען, ביז ער האָט געענדיקט די זאך היינט.

פרק ד

1 און בויעז איז אַרויפגעגאַנגען צום טויער, און האָט זיך דאָרטן געזעצט, ערשט דער אויסלייזער פון וועמען בויעז האָט גערעדט, גייט פאַרביי. האָט ער געזאָגט: קום אַהער זעץ זיך דאָ, דער און דער. איז ער צוגעקומען און האָט זיך געזעצט.

און ער האָט גענומען צען מענטשן פון די עלטסטע פון שטאַט, און ער האָט געזאָגט: זעצט אייך דאָ. און זיי האָבן זיך געזעצט. האָט ער געזאָגט צום אויסלייזער: נעמי וואָס האָט זיך אומגעקערט פון פעלד פון מואָב, פאַרקויפט דאָס שטיק פעלד וואָס האָט געהערט צו אונדזער ברודער, צו אַלימלֶכָן. האָב איך געקלערט: איך וועל אַנטפלעקן דיין אויער, אזוי צו זאָגן: קויף עס אַנטקעגן פאַר די וואָס זיצן דאָ, און אַנטקעגן פאַר די עלטסטע פון מיין פּאַלק. אויב דו ווילסט אויסלייזן, לייז אויס! אויב אָבער מע וועט ניט אויסלייזן, זאָג מיר, פדי איך זאל עס וויסן, וואָרום ניטאָ קיינער אַחוץ דיר אויסצולייזן, און איך בין נאָך דיר. האָט ער געזאָגט: איך וועל אויסלייזן. האָט בויעז געזאָגט: אין דעם טאָג וואָס דו קויפט דאָס פעלד פון נעמיס האַנט, און פון רות דער

מוֹאַבערין, האָסטו געקויפט די ווייב פון דעם געשטאַרבענעם, פדי אויפצושטעלן דעם נאָמען פון דעם געשטאַרבענעם אויף זיין נחלה. האָט דער אויסלייזער געזאָגט: איך קען עס ניט אויסלייזן פאַר מיר, וואָרום איך וועל נאָך פאַרדאַרפן מיין אייגענע נחלה. לייז דיר דו אויס וואָס איך דאַרף אויסלייזן, וואָרום איך קען ניט אויסלייזן.

[ז 1170]

און אַזוי איז געווען פאַרצייטן אין ישראל: ביי אַן אויסלייז אָדער ביי אַן אויסבייט, צו באַפעסטיקן עפעס אַ זאַך, האָט איינער אַראָפּגעצויגן זיין שוך און געגעבן דעם אַנדערן. און דאָס איז געווען צום עדות אין ישראל.

האָט דער אויסלייזער געזאָגט צו בויען: קויף עס דיר. און ער האָט אַראָפּגעצויגן זיין שוך. און בויעז האָט געזאָגט צו די עלטסטע, און צו דעם גאַנצן פּאָלק: איר זייט עדות היינט, אַז איך האָב אָפּגעקויפט אַלץ וואָס האָט געהערט צו אַלימלֶכּן, און אַלץ וואָס האָט געהערט צו פּליוֹנען און מַכלוֹנען, פון נְעָמִים האַנט. און אויך רות די מוֹאַבערין, מַכלוֹנס ווייב, האָב איך געקויפט מיר פאַר אַ ווייב, פדי אויפצושטעלן דעם נאָמען פון דעם געשטאַרבענעם אויף זיין נחלה, אַז דער נאָמען פון דעם געשטאַרבענעם זאָל ניט פאַרשניטן ווערן פון צווישן זיינע ברידער, און פון דעם טויער פון זיין אָרט; איר זייט עדות היינט. האָט געזאָגט דאָס גאַנצע פּאָלק וואָס אין טויער, און די עלטסטע: עדות! גאָט זאָל געבן אַז די ווייב וואָס קומט אָן אין דיין הויז, זאָל זיין אַזוי ווי רחל און אַזוי ווי לאה וואָס זיי ביידע האָבן אויפגעבויט דאָס הויז פון ישראל! און טו אויף העלדישקייט אין אַפּרֶת, און האָב אַ באַרופענעם נאָמען אין בֵּית-לְחָם! און דיין הויז זאָל זיין אַזוי ווי דאָס הויז פון פּרָצן וואָס תָּמָר האָט געבאָרן יהודה, פון דעם זאָמען וואָס גאָט וועט דיר געבן פון דערדאָזיקער יונגער פרוי!

און בויעז האָט גענומען רותן, און זי איז אים געוואָרן פאַר אַ ווייב, און ער איז צו איר געקומען, און גאָט האָט איר געגעבן טראַגשאַפט, און זי האָט געבאָרן אַ זון. האָבן די ווייבער געזאָגט צו נְעָמִין: געלויבט איז גאָט וואָס ער האָט דיר היינט ניט געלאָזן אָן אַן אויסלייזער, און זאָל זיין נאָמען זיין באַרופן אין ישראל! און ער זאָל דיר זיין פאַר אַ דערקוויקער פון דער זעל, און אויף אויסצוהאַלטן דיין עלטער וואָרום דיין שנור וואָס האָט דיר ליב, האָט אים געבאָרן, וואָס זי איז דיר בעסער ווי זיבן זין.

און נְעָמִי האָט גענומען דאָס קינד, און האָט עס אַריינגעטאָן אין איר בוזעם, און זי איז אים געווען פאַר אַ דערציערין. און די שכנות האָבן אים געגעבן אַ נאָמען, אַזוי צו זאָגן: אַ זון איז געבאָרן געוואָרן ביי נְעָמִין; און זיי האָבן גערופן זיין נאָמען עֹבֵד. דאָס

איז דער פאָטער פון ישי דעם פאָטער פון דודן.

און דאָס זיינען די געבורטן פון פּרָצן: פּרָץ האָט געבאָרן קָצרוֹנען; און קָצרוֹן האָט געבאָרן רָמען, און רָם האָט געבאָרן עֲמִינָדָב; און עֲמִינָדָב האָט געבאָרן נֶכְשֹׁנֶען, און נֶכְשֹׁן האָט געבאָרן שְׁלֹמֹה; און שְׁלֹמֹה האָט געבאָרן בֹּעֲזָן, און בֹּעֲזָן האָט געבאָרן עֹבְדָן; און עֹבְדָן האָט געבאָרן יִשִּׁין, און יִשִּׁין האָט געבאָרן דודן.

[ז 1171]